

Землі рекреаційного призначення та їх використання

Лісова Тетяна Вікторівна,

*доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Згідно з п. «г» ст. 19 Земельного кодексу України землі рекреаційного призначення є однією з категорій складу земель.

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів (ст. 50 Земельного кодексу України). Основним фактором віднесення земельних ділянок до земель даної категорії є можливість їх використання для організації масового відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Стаття 63 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. містить визначення «рекреаційних зон», яке цілком за змістом відповідає поняттю «землі рекреаційного призначення». Так, рекреаційні зони представляють собою ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму [1].

Туризмом є тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає (ст. 1 Закону України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р.) [2]. Організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм. До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території (ст. 4 Закону України «Про туризм»).

До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-

туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації. Отже, до складу зазначеної категорії земель входять як земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, так і об'єктів фізичної культури та спорту, об'єктів стаціонарної рекреації.

Використовуватися з рекреаційною метою можуть і інші земельні ділянки, які не входять до складу земель рекреаційного призначення. Йдеться про земельні ділянки водного фонду, лісогосподарського, оздоровчого, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення. Зазначені категорії земель розмежовуються із землями рекреаційного призначення за основним цільовим призначенням, яке відіграє домінуючу роль.

Використання земель рекреаційного призначення для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів є їх виключним цільовим призначенням. А тому на таких землях забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель (ч. 3 ст. 52 Земельного кодексу України).

Землі рекреаційного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Право власності на землі рекреаційного призначення набувається та реалізовується в порядку, встановленому Земельним кодексом України (ст. 78 – 91, 116 – 129, 131, 132).

Слід мати на увазі, що відповідно до Закону України «Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах» від 17 березня 2011 р. запроваджено мораторій строком на п'ять років на зміну цільового призначення

окремих земельних ділянок рекреаційного призначення незалежно від форми власності в містах та інших населених пунктах [3]. Мораторій стосується зміни цільового призначення земельних ділянок зелених зон і зелених насаджень, а також земельних ділянок об'єктів фізичної культури і спорту.

Зазначеним вище Законом заборонено ліквідацію та руйнування об'єктів стаціонарної рекреації, визначених Земельним кодексом України, розташованих на земельних ділянках рекреаційного призначення, крім випадків, пов'язаних з ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій.

У разі руйнування об'єктів стаціонарної рекреації незалежно від форми власності, пов'язаного з виникненням надзвичайної ситуації, зміна цільового призначення земельних ділянок, на яких були розташовані ці об'єкти, забороняється.

Зазначений Закон встановлює обов'язок органів місцевого самоврядування при прийнятті рішень про розроблення містобудівної документації та її затвердженні передбачати збереження та розширення не менш як на п'ять відсотків площ земельних ділянок рекреаційного призначення.

Однією з особливостей правового режиму земель даної категорії є звільнення закладів фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, від сплати земельного податку. Крім того, від обов'язку сплачувати земельний податок звільняються підприємства, установи, організації, громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості, у тому числі аероклуби та авіаційно-спортивні клуби Товариства сприяння обороні України, – за земельні ділянки, на яких розміщені спортивні споруди, що використовуються для проведення всеукраїнських, міжнародних змагань та навчально-тренувального процесу збірних команд України з видів спорту та підготовки спортивного резерву, бази олімпійської та паралімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України (ст. 282 Податкового Кодексу України) [4]. Проте, податок за земельні ділянки (в межах населених пунктів) на територіях та об'єктах рекреаційного

призначення, використання яких не пов'язано з функціональним призначенням цих територій, справляється у п'ятикратному розмірі податку, обчисленого відповідно до статей 274 і 275 Податкового Кодексу України.

Землевпорядні роботи щодо організації та встановлення меж таких територій здійснюються відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1094, якою було затверджено «Порядок розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення» [5].

Крім того, діє особливий порядок зміни цільового призначення земель рекреаційного призначення. Так, виключно за рішенням Кабінету Міністрів України може бути змінене цільове призначення таких земель, які перебувають у постійному користуванні (ч. 9 ст. 149 Земельного кодексу України).

Список використаних джерел:

1. Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
2. Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 241.
3. Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 400.
4. Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Т. 1. – Ст. 3248.
5. Офіційний вісник України. – 2004. – № 34. – Ст. 2261.